

Pujada al puig Tomir

Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Pujada al puig Tomir

Paratge natural de la Serra de Tramuntana

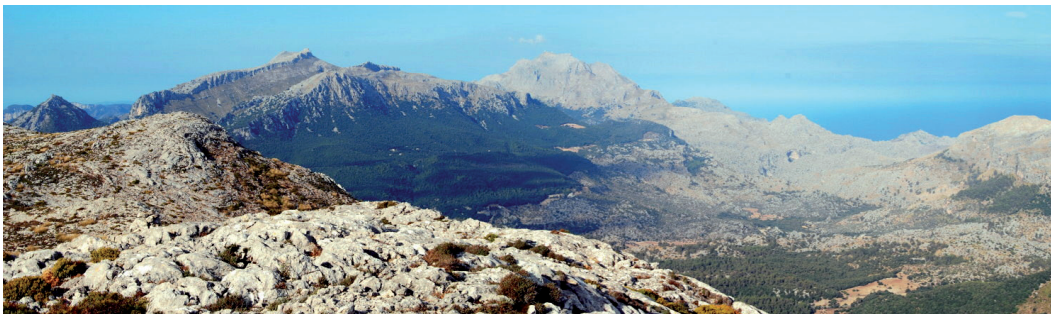
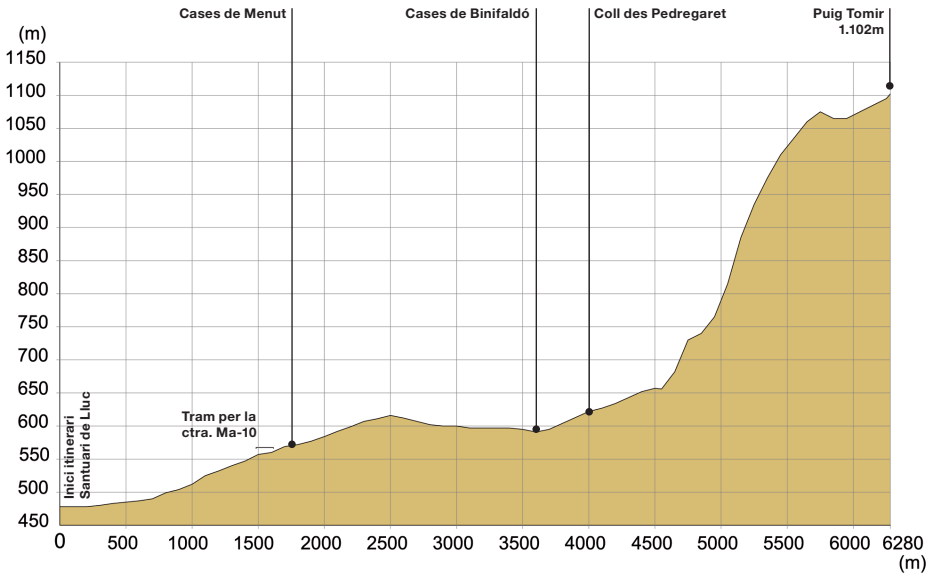
L'ascens al Puig Tomir està senyalitzat com a "Es Puig Tomir". Amb la pujada fins als 1.103 metres del puig Tomir (Escorca) comprovarem la verticalitat abrupta de les nostres muntanyes. Rossegueres, penya-segats, vestigis de nevaters, coixinets espinosos, voltors, falcons, vistes magnífiques..., fan que aquesta ruta sigui una de les més emblemàtiques del Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Dificultat: molt alta

Recorregut aproximat: 12,6 quilòmetres (anada i tornada)

Durada: 5 horas sense aturades.

La pujada té un fort pendent. Cal estar en bona forma física, anar ben calçat i dur aigua. Seguiu sempre les marques vermelles i les fites de pedra. Si hi ha risc de boira, no us hi aventureu, ja que en aquests indrets és molt fàcil perdre l'orientació.

1. Descripció de l'itinerari

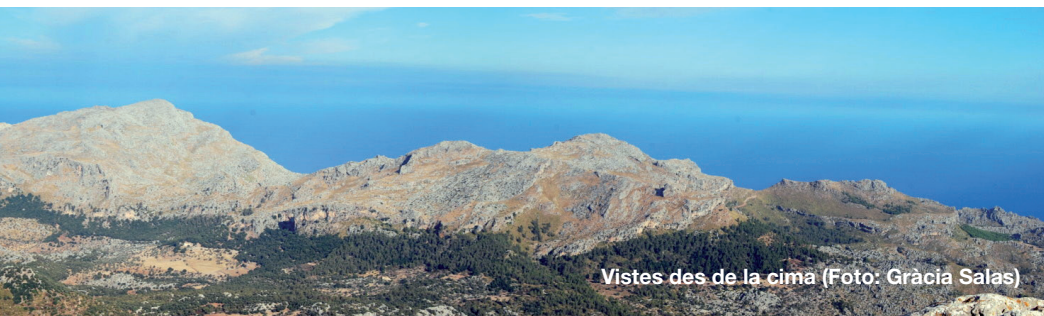
Arribada al Coll des Pedregaret

Després de passar per davall els porxets del Santuari de Lluc, prenem un camí asfaltat amb el torrent a la vora. Pocs metres més endavant ens desviam cap a l'esquerra fins arribar al camp de futbol. Deixam a l'esquerra un pontet de fusta i continuam per l'antic camí Reial que unia Lluc amb Pollença. Sortim a la carretera Andratx-Pollença i anam cap a l'esquerra fins a trobar un camí asfaltat amb els cartells de benvinguda a les finques públiques de Menut i Binifaldó. Una vegada dins de la finca, recorrem el camí asfaltat entre alzines i rocalles, arribam a les cases de Menut, les deixam a la dreta i continuam fins a arribar al centre d'educació ambiental de Binifaldó. Ho deixam a mà esquerra i sense abandonar el camí, una vegada passades dues corbes marcades arribam al serral anomenat Coll des Pedregaret. En acabar l'asfalt giram a l'esquerra seguint un caminó que està senyalitzat.

Des del Coll des Pedregaret fins al cim

El caminó que, en principi, voreja la paret amb reixeta que tanca el recinte de l'embotelladora fins a arribar a la vista d'una impressionant rosseguera. Aleshores giram cap a la dreta i guanyam ràpidament altitud fent successives ziga-zagues entre els darrers pins i alzines.

El camí de pujada té un fort pendent i travessa la part superior de la rosseguera. Hem de seguir les indicacions d'unes marques vermelles i fites de pedra, les quals ens menaran a un collet on hi ha instal·lat un passaman per facilitar-ne el pas.

Vistes des de la cima (Foto: Gràcia Salas)

Pas per on s'ha de grimpar
(Foto: Gràcia Salas)

Seguim el traçat d'una rosseguera estreta i rosta. Arribam a un punt que sembla tancat per un embut de roques. L'única alternativa és grimpar (amb mans i peus i l'ajuda d'un altre passamans) per un estret canal vertical.

Després d'aquest pas, seguim la cresta i el recorregut marcat per les fites de pedra ens conduirà fins al cim.

2. Canvis de la vegetació amb l'alçada.

Podem comprovar com les condicions climàtiques canvien a poc a poc des de la base fins al cim del puig, on les temperatures són més baixes, la neu és un fenomen més freqüent i els vents poden ser més forts. La vegetació reflecteix aquests

canvis. Les plantes de llocs secs i càlids es troben a la base de les muntanyes, i les que són d'ambients freds i humits són a les parts altes. De manera esquemàtica, a les muntanyes es poden diferenciar tres pisos o comunitats que caracteritzen aquesta heterogeneïtat climàtica: el pis dels ullastrars i pinars, el pis dels alzinars i el pis culminal amb socarrells. A mesura que pujam, el bosc desapareix, atesa la impossibilitat de constituir masses forestals denses en llocs amb relleus abruptes, sòl escàs i fortes ventades.

La pujada és una bona ocasió per veure sobre el terreny la transició del pinar-alzinar a la vegetació d'alta muntanya. En sortir del bosc, podem olorar la forta aroma de les fulles allargades de la brutònica (*Teucrium asiaticum*), que, malgrat el seu nom científic, és un endemisme de Mallorca i Menorca.

I a la tardor, entre les encletxes de les roques, veureu les flors blanques amb línies violàcies del també endèmic safrà bord (*Crocus cambessedesii*).

3. Algunes aus de la zona

Voltor (Foto: Sebastià Torrens)

Si tenim sort, potser podrem admirar el vol de l'ocell més emblemàtic i símbol conservacionista de la Serra: el voltor negre (*Aegypius monachus*).

És l'au més gran d'Europa, amb una envergadura de dos metres i mig i un pes que pot arribar als vuit quilograms. Fa els nius amb branques a sobre de pins molt a prop de la mar. A principi de la dècada dels vuitanta, la seva població

estava constituïda únicament per poc més d'una vintena d'exemplars. El verí s'encarregava de minvar-ne el nombre d'exemplars. Per recuperar l'espècie, es va aplicar un pla de conservació. Gràcies a aquests esforços, la població mallorquina de voltors s'ha incrementat notablement.

Si tenim sort, gaudirem d'un autèntic espectacle si aconseguim veure com el falcó pelegrí (*Falco peregrinus*) caça una au en vol llançant-se sobre la presa a una velocitat que pot assolir els 320 km/h.

En aquesta zona nidifica un petit falcó de la mida d'un colom de color vermellenc amb les parts inferiors de color crema virades d'obscur: el xoric o xoriguer (*Falco tinnunculus*).

Xoriguer o Xoric (Dibuix: Vicenç Sastre)

4. Quines plantes poden viure dalt de les nostres muntanyes?

Feta la pujada, seguim la carena cap a l'esquerra i les fites de pedra ens conduiran fins al cim. L'extensa vista panoràmica és magnífica: les badies d'Alcúdia i Pollença, el cap de Formentor i, darrere nostre, el Puig Major i el de Massanella.

Per damunt els 1.100 metres, les comunitats vegetals són baixes i disseminades, amb presència d'arbusts compactes que aprofiten tots els llocs on és possible arrelar. La competència per l'espai pot ser ferotge, i només les plantes més ben adaptades al vent, al fred de l'hivern, a la calor, als sòls pedregosos i a la forta radiació de l'estiu, podran aferrar i persistir. No és estrany, doncs, que hi trobem una proporció molt elevada d'espècies endèmiques de les Balears (que no trobarem enlloc més del món) que han evolucionat al llarg del temps i s'han adaptat a les condicions pròpies de les nostres muntanyes.

D'aquest grup d'espècies, en podem destacar dues que es coneixen popularment com a coixinets de monja. Són l'eixorba-rates blanc i el negre (*Teucrium marum* subsp. *occidentale* i *Astragalus balearicus*). Aquestes dues espècies són un exemple de convergència evolutiva, és a dir, s'assemblen externament però

Detall d'aritja baleàrica *Smilax aspera* subsp. *balearica* (Foto: Gràcia Salas)

Eixorba-rates blanc - *Teucrium marum*
(Foto: Gràcia Salas)

no són de la mateixa família. Aquesta convergència evolutiva cap a coixinets espinosos (forma arrodonida i espinosa) fa que la planta estigui més protegida dels vents forts i dels herbívors. Podem comprovar també com l'aritja baleàrica (*Smilax aspera* subsp. *balearica*) té aquesta forma arrodonida.

Les dues espècies de coixinets es diferencien per les flors i per altres característiques: l'eixorba-rates blanc (*Teucrium marum*) és una planta labiada, més blanquinosa, i

les espines que té són formacions laterals de les branquetes. L'eixorba-rates negre (*Astragalus balearicus*) és una planta lleguminosa, té un color verd fosc, i les espines són l'eix central de les fulles endurit.

Detall de Eixorba-rates blanc *Astragalus balearicus* (Foto: Gràcia Salas)

5. Records de nevaters

Un cop al cim, val la pena que arribem a les restes de les cases de neu. Al costat del clot de pedra en sec, avui recobert d'heura (*Hedera helix*), és inevitable recordar l'esforç dels nevaters infatigables.

En un temps en què no hi havia geleres, la població treia profit de la neu. Els nostres rebesavis aprengueren a guardar-la curosament als pous de neu per emprar-la en usos sanitaris i refrescar-se durant els dies xafogosos d'estiu.

Casa de neu (Foto: Gràcia Salas)

Res millor que les paraules d'un dels darrers nevaters per comprendre com vivien i quina era la seva feina:

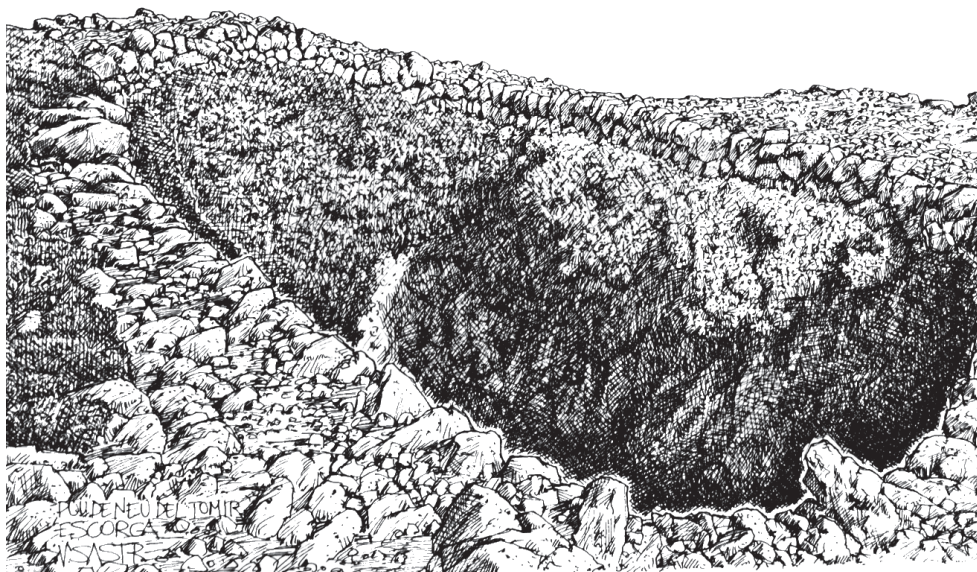
«En arribar allà, havíem de fer es clot de sa neu, si és que no estàs fet d'altres anys. Solia tenir uns 40 pams de fondària, uns 25 d'ample i uns 30 de llargària. Així mateix n'hi cabia de neu! A baix hi posàvem una capa de càrritx. Llavors començàvem a arreplegar la neu i la tiràvem dins es clot. Quan ja n'hi havia un bon raig, hi entràvem i amb pales la repartiem i l'escampàvem. A darrera uns altres la picaven amb ses maces i la tornàvem aplanar. Per això, tots en filera india, mos posàvem devora sa paret i un darrera s'altre, fèiem voltes i més voltes, cada vegada més estretes, fins que érem enmig. Es qui duien sabates anaven davant, seguits dels espartenyers. Sa neu, amb tant de passar-hi, com podeu comprendre, quedava feta una massa. Llavors tornàvem arreplegar més neu i la tiràvem dins es clot i se repetia sa funció. Una vegada que es clot estava ple, o que no hi havia més neu a prop, havíem acabada sa tasca...! [...] Tapàvem es clot ben tapat, amb rames i càrritx, perquè l'aigua no s'hi escolàs i hi entràs dedins. I per dur-la a vendre fèiem uns pans d'uns 50 quilos de neu, els embolicàvem amb càrritx i amb ases i carros la repartiem per Mallorca.»*

*Llabrés Ramis, J.; Vallespir Soler, J. Nuestros artes y oficios de antaño Palma, 1980.

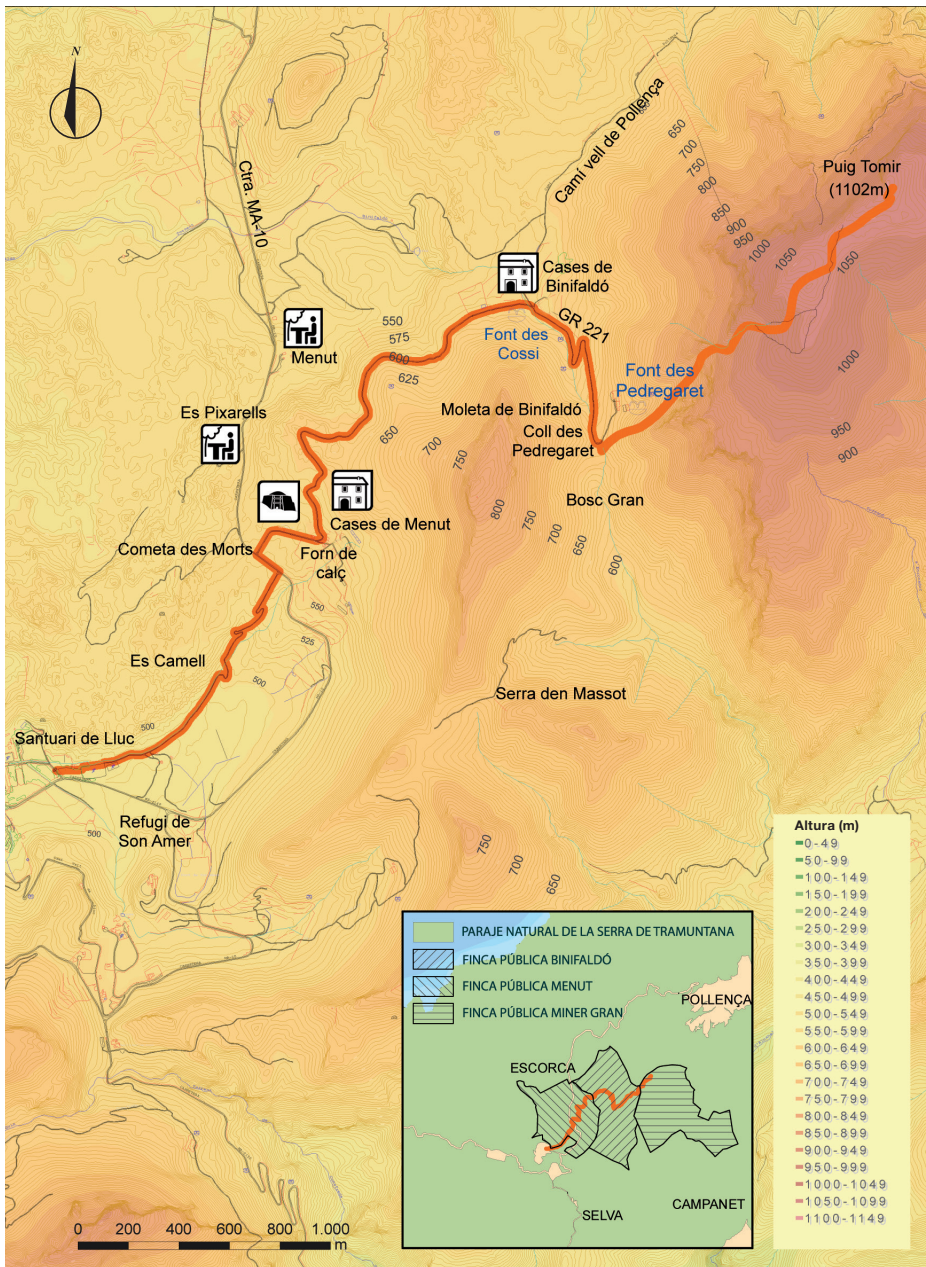
Amb aquestes paraules no costa gaire d'imaginar la vida dura i sacrificada dels nevaters amb les mans i els peus enrampats de fred i la cara gelada pel vent de tramuntana que es ficava fins al moll dels ossos. Com han canviat els temps!

Ja venim de nevatejar / d'allà dalt de les muntanyes /
i fa més de tres setmanes / que no hem pogut festejar.

En el camí de retorn, seguim a la inversa la mateixa ruta que hem fet durant l'ascensió. Cal que anem molt alerta amb els trams més verticals!

Clot de neu (Dibuix: Vicenç Sastre)

Paratge natural de la Serra de Tramuntana

Oficina de gestió del Paratge natural. Gremi Corredors, 10, 1er pis. Pol. Son Rossinyol 07009 Palma
Tel. 971 17 66 66 / 971 17 76 39

Centre d'interpretació i informació de ca s'Amitger (Lluc) Ctra. Lluc a Pollença s/n

Tel. 971 51 70 70 / 971 51 70 83

espaisnaturalsprotegits.caib.es

@PNSerraTramuntana